

Canllawiau ar y Cod Ymddygiad ar gyfer Aelodau Awdurdodau Lleol Prawf Lles y Cyhoedd

1) Tra bod y prosesau datrys yn lleol o fewn cynghorau sir neu fwrdeistref sirol yn ymddangos wedi cael yr effaith o ddatrys llawer o'r cwynion cod ymddygiad aelodau yn erbyn cwynion aelodau lefel isel o fewn y cyrff hynny, mae'r Ombwdsman yn parhau i fod yn bryderus am nifer y cwynion gwamal, dibwys a blinderus sy'n cael eu derbyn gan aelodau cynghorau cymuned a thref. Cynigir ein bod yn cyflwyno prawf lles y cyhoedd pellach wrth benderfynu a ddylid ymchwilio i gŵyn neu a ddylid parhau ymchwiliad i dorri'r Cod i'r cam o gyfeirio'r mater at Banel Dyfarnu Cymru.

2) Mae'r papur atodedig yn amlinellu'r prawf newydd arfaethedig a byddem yn ddiolchgar i dderbyn unrhyw adborth cyn ei ymgorffori yng Nghlanllawiau diwygiedig yr Ombwdsmon ar y Cod Ymddygiad ar gyfer Aelodau Awdurdodau Lleol yn y flwyddyn newydd.

3) Byddai o gymorth derbyn unrhyw adborth gan swyddogion monitro ar:

- sut mae system Ombwdsman Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru o gyfeirio aelod yn erbyn achosion aelod ar gyfer datrysiad lleol yn gweithio; a
- pa mor fuddiol mae swyddogion monitro yn ystyried y system o gynnig achosion y mae'r Ombwdsmon yn ystyried sy'n annhebygol o ddenu sancsiwn ar gyfer ymchwiliad lleol. Mae'r ymateb i hyn wedi bod yn weddol isel (1 achos yn ystod 2013/14 a 4 achos hyd yma eleni).

4) Hefyd, yn dilyn ymddangosiad diweddar yr Ombwdsman gerbron Pwyllgor Cyllid Cynulliad Cenedlaethol Cymru gwnaed yr argymhelliad canlynol i'r Ombwdsman:

"Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod yr Ombwdsman yn cynyddu ei gyswllt â'r sector llywodraeth leol i sicrhau bod cwynion rhwng gwleidyddion ar lefel awdurdod a'r cyngor cymuned lleol yn cael eu datrys yn lleol, lle bynnag y bo modd. Dylai'r Ombwdsman gyhoeddi polisi i'w gwneud yn glir pa gamau y gall eu cymryd yn erbyn y gwleidyddion hynny sy'n torri eu cod ymddygiad drwy wneud cwynion blinderus."

Byddai'n ddefnyddiol hefyd felly pe gallai swyddogion monitro roi eu barn ar y cynnig hwn.

Katrin Shaw
Rheolwr Ymchwilio a Chynghorydd Cyfreithiol

Prawf Lles y Cyhoedd

Fy rôl i fel Ombwdsman Gwasanaethau Cyhoeddus yw ymchwilio i gwynion bod aelodau o awdurdodau lleol yng Nghymru wedi torri'r Cod. Wrth benderfynu a ddylid ymchwilio i gŵyn neu a ddylid parhau ymchwiliad i dorri'r Cod i'r cam o gyfeirio'r mater at Banel Dyfarnu Cymru (y Panel Dyfarnu) neu bwyllgor safonau, ers nifer o flynyddoedd mae fy swyddfa wedi defnyddio'r prawf dau gam canlynol.

Y prawf cyntaf sydd wedi cael ei ddefnyddio yw sefydlu a oes tystiolaeth bod torri'r Cod wedi digwydd mewn gwirionedd. Yr ail prawf yw p'un a fyddai'r toriad honedig yn debygol o arwain at sancsiwn. Wrth ymarfer fy hawl i ymchwilio i neu i gyfeirio mater ar gyfer ystyriaeth bellach rhoddir ystyriaeth i achosion blaenorol a ystyriwyd gan bwyllgorau safonau ar draws achosion Cymru, penderfynir ar geisiadau yn unol â hynny.

Ers dechrau yn fy swydd rwyf wedi dod yn fwy pryderus am y nifer o gwynion lefel isel mae fy swyddfa yn eu derbyn. Tra ei bod yn ymddangos bod y prosesau datrys lleol o fewn cynghorau sir neu fwrdeistref sirol wedi cael yr effaith o ddatrys llawer o'r cwynion aelodau yn erbyn cwynion aelodau lefel isel o fewn y cyrff hynny, rwy'n parhau'n bryderus am y nifer o gwynion gwamal, dibwys a blinderus rwy'n eu derbyn gan aelodau cynghorau cymuned a thref.

Felly rwyf wedi penderfynu ymhelaethu ar y prawf dau gam a hefyd ystyried a oes angen ymchwiliad neu atgyfeiriad i'r Panel Dyfarnu neu bwyllgor safonau er lles y cyhoedd.

Wrth roi'r prawf lles y cyhoedd ar waith rwy'n ystyried pob un o'r ffactorau lles y cyhoedd canlynol fel y nodir isod. Nid yw'r ffactorau hyn yn gyflawn, ac nid yw pob un yn berthnasol ym mhob achos. Mae'r pwysau sydd ynghlwm â phob un o'r ffactorau hyn, a'r ffactorau a nodwyd, hefyd yn amrywio yn ôl y ffeithiau a rhinweddau pob achos.

- difrifoldeb y tor-rheol, er enghraifft, a yw'r aelod wedi dwyn anfri difrifol ar eu hawdurdod? Po fwyaf difrifol y tor-rheol po fwyaf tebygol yr angen am ymchwiliad ac atgyfeiriad ar gyfer gwrandawriad pellach.
- a yw'r aelod yn fwriadol wedi ceisio elw personol iddo'i hun neu berson arall ar draul y cyhoedd? Os oes tystiolaeth o hyn rwy'n debygol o ymchwilio a chyfeirio'r mater ar gyfer gwrandawriad pellach.
- a yw amgylchiadau'r tor-rheol o'r fath bod aelod wedi camddefnyddio safle o ymddiriedaeth neu awdurdod ac wedi achosi niwed i berson? Os oes tystiolaeth o hyn rwy'n debygol o ymchwilio a chyfeirio'r mater i wrandawriad pellach.

- a ysgogwyd y tor-rheol gan unrhyw fath o wahaniaethu yn erbyn tarddiad ethnig neu genedlaethol, rhyw, anabledd, oed, crefydd y dioddefwr neu gred, cyfeiriadedd rhywiol neu hunaniaeth o ran rhywedd? Os yw ymddygiad aelod yn cael ei ysgogi gan unrhyw fath o wahaniaethu rwy'n debygol o ymchwilio a chyfeirio'r mater ar gyfer gwrandawriad pellach.
- a oes dystiolaeth o ymddygiad blaenorol tebyg ar ran yr aelod? Os felly a bod y mater y cwynir amdano yn ddigon difrifol rwy'n debygol o ymchwilio a chyfeirio'r mater ar gyfer gwrandawriad pellach.
- a yw'r toriad o'r fath bod angen ymchwiliad neu atgyfeirio at Banel Dyfarnu Cymru neu bwyllgor safonau i gynnal hyder y cyhoedd mewn aelodau etholedig yng Nghymru? Os felly rwy'n debygol o ymchwilio ac os oes yna dystiolaeth o dor-rheol difrifol byddaf yn cyfeirio'r mater ar gyfer gwrandawriad pellach.
- a yw ymchwiliad neu atgyfeiriad at Banel Dyfarnu Cymru neu bwyllgor safonau yn ymateb cymesur? sef, a fyddai cost ymchwiliad neu wrandawriad gan Banel Dyfarnu Cymru neu bwyllgor safonau yn cael ei ystyried yn ormodol pan ystyrir yn erbyn unrhyw sancsiwn debygol?

Fy rôl yw ymchwilio i achosion difrifol er mwyn cynnal hyder y cyhoedd mewn safonau bywyd cyhoeddus. Os nad wyf yn fodlon bod ymchwiliad neu gyfeirio i Banel Dyfarnu neu bwyllgor safonau yn gymesur o dan yr amgylchiadau, byddaf yn gwrthod ymchwilio, neu os, ar ôl cychwyn unrhyw ymchwiliad y daw hyn yn amlwg, byddaf yn cau fy ymchwiliad.

Nick Bennett
Ombwdsmon